

Konferensrapport:

Västsvenska EU-konferensen 2018

Ett hållbart framtida EU:

Möjligheter och utmaningar inför EU:s nya programperiod

Författare: Albin Boström, Region Värmland och Anna Johansson, Västra
Götalandsregionen

Summering av Västsvensk EU-konferens

Den 18–19 oktober hölls den 16:e upplagan av Västsvenska EU-konferensen i Karlstad. Över 100 personer från Region Värmland, Västra Götalandsregionen och Region Halland deltog. På temat "Ett hållbart framtida EU" hölls föredrag och panelsamtal med representanter från regionerna och kommunerna, samt inbjudna talare. Första dagen inleddes med ett politikerforum med ca. 25 politiker där EU-arbetet på lokal och regional nivå samt dialogen med nationell nivå diskuterades.

Konferensen inleddes med att Anders Knappe (M), ordförande i Kommunfullmäktige, Karlstads kommun, och Åsa Johansson (S), förste vice ordförande, Region Värmland, hälsade deltagarna välkomna till Karlstad. Första dagen innehöll presentationer av Mikael Karlsson, ledamot i Agenda 2030-delegationen och miljöforskare på KTH och av Annika Lindberg, handläggare på internationella enheten på SKL, samt ett panelsamtal med de båda. Även Maud Skäringer, policyanalytiker på EU-kommissionen höll en presentation om EU:s långtidsbudget och sammanhållningspolitiken. Dagen avslutades med studiebesök, antingen på Lars Lerins Sandgrund med guidning och presentation av Nina Højdefors, chef på avdelningen för kulturutveckling på Region Värmland, eller på Innovation Park där Fredrik Lindroos, VD för Innovation Park, berättade om innovativa projekt.

Dag två inleddes av Pernilla Wredenfors, utredare på SIEPS, som berättade om framtidsfrågor för EU. Därefter diskuterades påverkansarbete av Magnus Berntsson (KD), dåvarande ordförande i regionfullmäktige Västra Götalandsregionen och Lovisa Aldrin (L), kommunråd Halmstads kommun, följt av representanter från de medverkande regionernas Brysselkontor. Sedan följde en presentation av Johan Krafft från Näringsdepartementet om Sveriges position gällande sammanhållningspolitiken och sedan om Europaparlamentets hållning gällande framtiden, presenterad av Klas Jansson från Europaparlamentets kontor i Sverige. Konferensens sista talare var Katarina Areskoug Mascarenhas, chef på EU-kommissionens representation i Sverige, som pratade om aktuella frågor på EU-nivå. Avslutningsvis lämnade Linda Larsson (S), kommunalråd Karlstads kommun, över konferensens stafettpinne till nästa års värdkommun Göteborgs Stad, som representerades av Gunilla Bökmark, internationell chef.

Dag 1

Mikael Karlsson – Ett hållbart framtida EU

Konferensen inleddes med att Mikael Karlsson, ledamot i Agenda 2030-delegationen och miljöforskare på KTH, höll ett tal på temat "Ett hållbart framtida EU". Karlsson inledde sitt anförande med att tala om att det inte råder några som helst tvivel från vetenskapens sida om att utsläpp av koldioxid bidrar till den globala uppvärmningen och om vad som händer med jorden om den globala medeltemperaturen ökar med 2–3 grader och havsnivån stiger med 10–20 meter. Enligt Karlsson är vi på väg mot 3–4 grader i förhöjd medeltemperatur, vilket bl.a. kommer att innebära översvämningar som leder till att hela ö-nationer och städer längst kusterna försvinner. Den ökade medeltemperaturen kommer också att leda till en ökad torka på vissa delar av jordklotet. Men utsläppen är inte bara något som drabbar människor utanför EU, utan även inom, då 400 000 människor dör av orsaker relaterade till luftföroreningar varje år i EU.

Karlsson menar att det är fullt möjligt att jordens medeltemperatur inte stiger med mer än 1,5 grader. Vi vet vad som krävs för detta, men vi gör det inte. Tekniken finns och många åtgärder är ekonomiskt lönsamma, men mycket av problematiken ligger i beslutsfattandet. Politiker förbiser de sidonyttor som kommer av omställningen till en cirkulär ekonomi och är alltför fokuserade på vad den kostar,

inte vad det faktiskt kommer att kosta om man inte gör något. Den som påpekar klimathotets faror får ofta bevisbördan, vilket är kontraproduktivt, menar Karlsson.

Vidare talade Karlsson om EU:s hållbarhetspolitik. Längre fanns en bild av att miljöarbete och ekonomi var varandras motsatser, att ökade satsningar på att ställa om till en cirkulär ekonomi skulle påverka konkurrenskraften negativt. Karlsson menar att forskningen visar att omställningen är lönsam och att en procents ökning av den cirkulära ekonomin innebär 100 000 – 200 000 nya jobb. Miljöaspekter har integrerats i många politikområden, men inte i alla. 600 miljarder dollar finns i stöd för utvinning av fossila bränslen. Under Junckers tid som EU-kommissionens ordförande har dock klimatet blivit en mindre prioriterad fråga och den politik som bedrivits under hans ledarskap är inte i närheten tillräcklig för att klara de utmaningar som vi står inför. Forskningen visar på att vi behöver ha fasat ut användningen av fossila bränslen vid år 2050 men Karlsson anser att Sverige bör satsa på att vara fossilfritt redan vid 2040–2045.

För att kunna lösa de utmaningar som vi står inför menar Karlsson att EU behöver bli mer proaktivt än reaktivt och integrera miljöaspekter i övriga politikområden. Agenda 2030 måste integreras och inte vara något som finns vid sidan av andra politikområden. Strukturfondspengar kan inte heller i fortsättningen gå till fossila bränslen och kemikalielagstiftningen måste följas. Karlsson avslutade sitt anförande med att prata om vetenskapsförnekelse och den växande populismen i EU och lämnar oss med uppmaningen att lyfta klimatfrågan i det kommande EU-valet som motreaktion till dessa trender.

[Annika Lindberg – Agenda 2030 och den lokala och regionala nivån: vad händer i Sverige och i EU?](#)

Annika Lindberg från Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) internationella sektion inledde med att tala om vad kommuner, landsting och regioner i Sverige gör för att jobba med Agenda 2030. Presentationen innehöll även en europeisk utblick, hur Agenda 2030 kan bidra till en hållbar utveckling och ett antal goda exempel från Sveriges kommuner och landsting.

Lindberg betonade att det finns en lång tradition från kommuner och landsting att arbeta med hållbarhetsfrågor, men att Agenda 2030 har gett arbetet ett språk och även väckt ytterligare engagemang. Agenda 2030 är även ett bra sätt att koppla ihop de tre dimensionerna av hållbarhet; ekonomisk, social och ekologisk. Rent praktiskt arbetar SKL med olika typer av enkäter och nuläges- och intressentanalyser hos sina medlemmar. Resultaten visar många blandade resultat gällande hur medlemmarna arbetar med Agenda 2030, allt ifrån kommunikationssatsningar och medborgardialog till styrdokument och budget, till kreativa initiativ som ljusinstallationer och Instagram-tävlingar. Resultatet av enkätundersökningen visar att ungefär hälften av SKL:s medlemmar menar att Agenda 2030 är ett viktigt verktyg i arbetet med hållbar utveckling, men endast 30 % har en ansvarig funktion för detta arbete.

På europeisk nivå handlar SKL:s arbete om att följa utvecklingen med långtidsbudgeten och hållbarhetens plats i denna, samt att följa och delta i olika relevanta forum. Det kan även handla om att se på andra europeiska länders arbete kring hållbarhet och hitta inspiration från dessa. Rent praktiskt handlar SKL:s arbete om att visa på goda exempel, verksamhetsutveckla, intressebevaka, samt bistå sina medlemmar med service och rådgivning. SKL har även fått i regeringsuppdrag att ta fram indikatorer för att kunna följa upp det lokala och regionala arbetet med Agenda 2030, något som har visat sig vara nyckeln för en framgångsrik utvärdering av arbetet. Slutligen betonade Lindberg det stora engagemang som finns för Agenda 2030-arbetet hos SKL:s medlemmar.

Maud Skäringer – EU:s långtidsbudget: Vad innebär förslaget för den framtida sammanhållningspolitiken?

Maud Skäringer, policyanalytiker på EU-kommissionens generaldirektorat för regional- och stadspolitik (DG REGIO) höll en presentation om EU-kommissionens förslag till långtidsbudget mellan 2021–2027 och vad förslaget innebär för den framtida sammanhållningspolitiken.

Skäringer började med att ge en överblick över förslaget. Förslaget, som kom i maj 2018, är balanserat, mer flexibelt och i linje med de politiska prioriteringar som de europeiska ledarna förordat, enligt Skäringer. De områden som fått stora ökningar är de områden som anses ha ett europeiskt mervärde. Förslaget innehåller måttliga nedskärningar i sammanhållnings- och jordbrukspolitiken. Sammanhållningspolitiken anses dock ha ett europeiskt mervärde, då den knyter samman EU:s institutioner, regioner och städer med varandra. 373 miljarder euro föreslås investeras i sammanhållningspolitiken för att överbygga klyftor inom EU mellan 2021–2027.

Vidare berättar Skäringer att budgeten innehåller moderna investeringar, som exempelvis ett fokus på en övergång till en smart, koldioxidsnål ekonomi. Budgeten är också enklare, mer flexibel och dynamisk, då den innehåller 5 mål istället för 11 som tidigare, föreslår samma regelverk för 7 fonder, 80 viktiga administrativa förenklingar samt en större lyhördhet för nya behov (exempelvis förändrade migrationsmönster). Budgeten inkluderar också alla regioner, men 75% av investeringar går till de fattigaste regionerna. Skäringer berättade också om den lägre medfinansieringsgraden från EU i förslaget. Tak för de svenska regionerna, som även fortsättningsvis kommer att räknas som mer utvecklade regioner (NUTS-2), kommer ligga på 40%. Sänkningen av medfinansieringsgraden syftar till att få regionerna att känna mer ägandeskap och delaktighet i utvecklingen.

Skäringer talade också om förändringarna i europeiska territoriellt samarbete (Interreg). Nytt för perioden är den s.k. komponent 5, som gör det möjligt för forskare, företag, civilsamhället och offentliga förvaltningar som arbetar med strategier för smart specialisering att få stöd för interregionala innovationsinvesteringar som kan stimulera utveckling av europeiska värdekedjor. Totalt föreslås 11,5% av medlen för europeiskt territoriellt samarbete, vilket motsvarar cirka 970 miljoner euro, att avsättas för detta. Avslutningsvis betonar Skäringer att det är svårt att förutse när en ny budget kan vara i hamn.

Panelsamtal - Hur kopplar vi Agenda 2030 till EU:s styrning i framtiden?

Efter tre intressanta dragningar från Maud Skäringer, Mikael Karlsson och Annika Lindberg hölls ett panelsamtal med de två sistnämnda på temat "Hur kopplar vi Agenda 2030 till EU:s styrning i framtiden?". En inledande fråga till de båda deltagarna var just kopplingen till den europeiska nivån. Lindberg menade att detta har varit ett väldigt otydligt område för SKL:s medlemmar men har blivit ett större fokus de senaste åren. Karlsson, i sin roll som ledamot i Agenda 2030-delegationen, arbetar mer med fokus på staten och vad staten kan göra för olika aktörer. Dock är det fortfarande för tidigt att säga vad delegationen kommer att föreslå, men att det är viktigt att leda med goda exempel.

Samtalet fortskred med en diskussion kring statens roll i arbetet, och Lindberg menade att SKL:s medlemmar ofta tycker att statens styrning är otydlig kring arbetet. De efterfrågar inte mer styrning, men en tydligare sådan, exempelvis fokus på Agenda 2030 i budgetarbetet. Viktigt är dock att styrningen inte får försvåra för kommunerna, och det måste finnas en balans mellan morot och piska, samt mellan styrning och utrymme för självbestämmande.

Mer konkret om målen menade Karlsson att Sverige måste sluta fokusera på att andra länder i EU inte heller klarar sina mål och istället fokusera på sina egna. Bara för att grannarna är dåliga behöver inte Sverige också vara det, utan istället ta på sig ledartröjan och satsa på att nå sina egna mål. Lindberg menade avslutningsvis att Agenda 2030-målen inte är något som man rent visuellt kopplar till EU-nivå och att detta gör det svårare att knyta an till dem.

Dag 2

Pernilla Wredenfors – Framtidsfrågor för EU

Andra dagen inleddes av Pernilla Wredenfors, utredare och utbildningsansvarig på Svenska institutet för europapolitiska studier (SIEPS) som talade om framtidsfrågor för EU. Inledningsvis betonade Wredenfors att EU:s framtid alltid har diskuterats, men det som har intensifierat debatten just nu är frågor som rör Brexit, migration, rättsstatens principer samt populism och nationalism.

Wredenfors fortsatte med att diskutera EU-systemets hållbarhet och om systemet är robust nog för att hantera alla kriser och utmaningar. Vad som kan konstateras är att Brexit inte har skapat en dominoeffekt utan stödet för EU snarare har växt i Sverige och i många andra länder. Diskussionen fortsatte kring hur man egentligen kan definiera framtidsfrågor, EU i sig samt EU:s samarbete. En övergripande fråga gäller EU:s takt, fungerar det att EU-samarbetet går i olika hastigheter? Det vill säga att några är mer integrerade med varandra (exempelvis euron) medan andra inte, och hur länge kan detta hålla. Gällande denna fråga finns olika visioner för EU. Juncker är mer inne på enighet och att medlemmarna bör ha ungefär samma riktning och takt, medan Macron har en annan vision. Han menar snarare att EU kan finnas i olika hastigheter och att de som vill göra mer kan göra det.

En generell utmaning för EU är att de olika institutionerna och att framförallt medlemsstaterna inte är överens om en framtida utveckling. Exempelvis vill Sverige gärna behålla nuvarande status men är väldigt beroende av Brexit-utvecklingen. Gällande Brexit börjar tidsplanen rinna ut, då ett utträde ska ske 29 mars 2019. Knäckfrågan är dock fortfarande gränsen till Nordirland och var EU:s yttre gräns ska gå, men även gällande den inre marknaden där Storbritannien vill ha kvar vissa delar och välja bort andra, något som EU inte är intresserade av. För Sverige blir effekterna stora när det gäller handel och framförallt så mister Sverige en nära allierad i gruppen som står utanför euro-samarbetet.

De andra stora framtidsfrågorna om migration och rättsstatens principer är även dessa komplicerade frågor med många dimensioner. Gällande migration har EU haft svårt att fatta beslut, men även att få medlemsländerna att efterleva besluten. Det kokar till slut ned i frågan om vem som ska bestämma, EU eller medlemsländerna själva, vilket är en generellt känslig fråga. Även rättsstatens principer är en känslig fråga som landar i den större frågan om rättsstatens innebörd och om denna är fri från politiken. Ett exempel är Polens situation där EU:s institutioner och handlingskraft prövas.

Många av frågorna Wredenfors fick handla om Sveriges vision för ett framtida EU-samarbete, där det betonades att många av frågorna som är viktiga för EU (ovan nämnda) även är de som är viktiga för Sverige. Avslutningsvis utpekades det kommande Europaparlamentsvalet som en slags värdemätare för EU-samarbetets framtida riktning då många länder, både kritiska och positiva, driver EU-frågan hårt.

Panelsamtal: Hur arbetar vi med påverkansarbete inför kommande programperiod?

För att diskutera påverkansarbete bjöds politiker från de olika regionerna in samt representanter från de respektive Brysselkontoren. Från Västra Götalandsregionen deltog Magnus Berntsson (KD), dåvarande ordförande i regionfullmäktige och från Halland Lovisa Aldrin (L), kommunråd i Halmstad. Även Tomas Riste (S) från Region Värmland var inbjuden men blev tyvärr sjuk.

Både Berntsson och Aldrin betonade hur viktigt både påverkansarbete och sammanhållningspolitiken är för den lokala och regionala nivån. Berntsson betonade bland annat att det effektivaste sättet att påverka är att samarbeta. En region eller kommun har kanske inte särskilt mycket påverkansmöjligheter men genom att gå med och leda olika europeiska organisationer får man en större kraft bakom sig. Enligt Berntsson är det fascinerande hur överens regioner oftast är kring olika frågor, och den nivå som ofta behöver påverkas är den nationella. Aldrin höll med om detta och betonade ytterligare vikten av EU-fonder och utvecklingsmedel. Hon kritiserade även synen på att endast se till kronor och ören, istället bör man även se på den utveckling som inte hade kunnat ske utan EU-samarbetet. Både Aldrin och Berntsson påpekade att det dels handlar om stora summor pengar men även dialog och samarbeten som blir möjliga.

Avslutningsvis var de båda överens om att det finns förbättringsmöjligheter gällande att visa hur mycket EU gör, hur mycket resurser som kommer från EU samt hur mycket EU har betytt för exempelvis arbetsmarknad och fri rörlighet.

Från Brysselkontoren representerade Robert Casinge Västra Götalandsregionen, Adam Andersson Småland, Blekinge, Halland och Kajsa Sundström Van Zeveren Region Värmland. Även Brysselkontorens representanter påpekade vikten av samarbete i olika organisationer, format och nätverk, speciellt när det gäller påverkan av den kommande sammanhållningspolitiken. Kontoren betonade även vikten av den politiska styrningen och förankringen hemåt. Gällande transport och TEN-T, driver exempelvis Västra Götalandsregionen och Halland frågan om tågsträckan Göteborg-Oslo, medan Värmland fokuserar på sträckan Stockholm-Oslo. Vad som dominerar påverkansarbetet hos alla kontor är dock för tillfället förslaget till EU:s långtidsbudget, även om ingångarna ibland varierar.

Johan Krafft – Sveriges position i de pågående förhandlingarna om sammanhållningspolitiken

Nästa talare var Johan Krafft, chef för avdelningen för hållbar tillväxt på näringsdepartementet, där bland annat frågor angående regional tillväxt och EU:s sammanhållningspolitik ingår. Krafft talade om Sveriges position i de pågående förhandlingarna och om sammanhållningspolitiken.

Krafft började tala om läget i förhandlingen, och menar att det är osäkert om man hinner klart till hösten, men att man ändå kan komma en lång bit med förhandlingarna. Någon form av framstegsrapport kommer troligtvis presenteras vid ministerrådsmötet som är planerat till den 30 november. Regeringen för i nuläget en dialog med berörda aktörer via befintliga forum, bl.a. politikerforum, tjänstemannaforum, övervakningskommittéer och 8-mannagruppen.

Lagstiftningspaketet för sammanhållningspolitiken 2021–2027 har nu remitterats till 272 remissinstanser, och hälften av dessa har i nuläget inkommit med synpunkter. I princip alla remissinstanser som svarat välkomnar de föreslagna förenklningarna i förslaget. Flera remissinstanser ser positivt på den föreslagna tematiska koncentrationen men flera remissinstanser beklagar också att

den europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling inte inkluderas i förordningen om gemensamma bestämmelser.

Sveriges position i förhandlingarna är att EU-kommissionens budgetförslag i sin helhet behöver minskas, dels på grund av Brexits inverkan på övriga nettobetalar, dels medvetenheten om att det kommer bli en lågkonjunktur under nästa mandatperiod. Regeringen välkomnar kommissionens strävan efter att modernisera sammanhållningspolitiken, att alla EU:s regioner även i fortsättningen föreslås få ta del av sammanhållningspolitiken och att de särskilda glesbygdsmedlen är kvar. Gällande medfinansiering ställer sig regeringen positiv till skärpta krav på nationell medfinansiering. När det kommer till fondsamordningen anser regeringen att det är viktigt att klargöra hur samordningen mellan sammanhållningspolitiken och den gemensamma jordbrukspolitiken ska säkerställas. Förändringarna som föreslås i europeiska territoriella samarbetet (Interreg) är betydande och regeringen vill här se stabila stödberättigande regler för det gränsöverskridande samarbetet. Sammanfattningsvis betonar Krafft vikten av att förstå förhandlingarna i en bred kontext som är beroende av omvärldshändelser, exempelvis Brexit.

Klas Jansson – Europaparlamentet, långtidsbudgeten och EU-valet 2019

Nästa talare var Klas Jansson, representant för Europaparlamentets kontor i Sverige. Jansson talade både om parlamentets ställning i arbetet med långtidsbudgeten, men även arbetet inför EP-valet i maj 2019. Parlamentets roll i budgetförhandlingarna är att de har medbestämmanderätt tillsammans med rådet efter förslag från kommissionen. Just nu pågår arbetet med att mejsla fram en gemensam position, men generellt så vill parlamentet mer än vad medlemsstaterna vill. Det enda som går att säga säkert är att det kommer sluta i någon slags kompromiss som alla är mer eller mindre missnöjda med. Från Europaparlamentets sida är hållningen att istället för att börja med ett budgettak (som många länder gör) så vill man först definiera utmaningar och visioner för kommande period. Parlamentet motsätter sig även en minskning av sammanhållningspolitiken och jordbrukspolitiken och vill ha ökade medel till exempelvis hållbar utveckling samt forskning och innovation. En annan aktuell fråga som diskuteras i parlamentet är inkomstsidan av budgeten, exempelvis en annan skattebas för att inte vara lika beroende av endast medlemsavgifter, eller andra ekonomiska konsekvenser om ett medlemsland inte respekterar bestämda värden.

Jansson menade även att budget kan bli en valfråga inför nästa års Europaparlamentsval. Tidigare år har valdeltagandet i detta val varit relativt lågt runtom i Europa och som effekt av detta har parlamentet nu startat en kampanj för att öka valdeltagandet. Kampanjen heter "Den här gången röstar jag" och är partipolitiskt oberoende, det viktigaste är att folk röstar. Nästa EU-val kan även sägas vara viktigare än någonsin då det finns krafter runtom i Europa som ifrågasätter EU som projekt. Genom kampanjen kan man anmäla att man röstar och sedan sprida detta vidare på diverse medier, och det går även att engagera sig lokalt där man bor. En förändring inför nästa period är förstas Storbritanniens utträde, vilket för Sveriges del innebär att vi nu röstar fram 21 Europaparlamentariker istället för nuvarande 20.

Katarina Areskoug Mascarenhas – Aktuella frågor på EU-nivå

Konferensens sista talare var Katarina Areskoug Mascarenhas, chef för EU-kommissionens representation i Sverige, som talade på temat "Aktuella frågor på EU-nivå". Areskoug Mascarenhas inledde sitt anförande med att tala om arbetet på EU-kommissionens representation i Sverige. Bryssel kan kännas långt borta, och representationen fungerar som en brobyggare genom kommunikation med allmänhet och media.

Efter en interaktiv session med frågor till publiken gick Areskoug Mascarenhas vidare till att tala om vad som händer i EU, med avstamp i EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Junckers årliga tal "State of the Union" som han höll i september. Talet präglades av att det är sista året för kommissionen innan en ny tillträder den 1 november 2019.

Areskoug Mascarenhas talade vidare om situationen i EU med populistiska och nationalistiska partier som styr i Polen och Ungern och om utvecklingen med kraftigt växande EU-skeptiska partier i Italien. Detta gör det ännu viktigare att prata mer om det europeiska mervärdet, hur EU fungerar som en fredsväktare och främjar tillväxten inom unionen. Vidare talade Areskoug Mascarenhas om EU i världen. När USA under Donald Trumps presidentskap sluter sig blir andra länder mer handelsvilliga, vilket lett till att flera nya handelsavtal är på gång. Trump bedriver politik på den internationella arenan som vi inte är vana vid vilket gör det viktigt att EU står upp för multilateralismen. Gällande klimatet kan EU göra mer. Vi måste ha en strategi som sträcker sig fram till 2050 och inte bara till 2030. Målet om att jordens medeltemperatur inte får öka med mer än 2 grader jämfört med förindustriella nivåer som sattes i Paris 2015 räcker inte längre, vi måste ner till 1,5 grad.

Avslutningsvis belystes även några andra viktiga punkter från State of the Union-talet. Exempelvis gällande att EU bör försöka exportera stabilitet till länderna på Balkan och att utveckla den gemensamma försvarspolitiken. Det talades även om förändring av röstningsregler för att förenkla beslutsfattande. Detta genom att övergå till kvalificerat majoritet vid omröstning gällande vissa utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, som exempelvis mänskliga rättigheter, civila missioner samt sanktioner, istället för att det ska krävas enhällighet.

Konferensen avslutades med att Linda Larsson (S), kommunalråd Karlstads kommun, lämnade över stafettpipen till nästa års värdkommun Göteborgs Stad, som representerades av Gunilla Bökmark, internationell chef. Vi ser fram emot nästa konferens i Göteborg, som kommer att organiseras i oktober 2019.